

INTEGRÁCIÓS EREDMÉNYEK A VAJSZLÓI ERDÉSZETBEN

TURÓS LÁSZLÓ

Erős integrációs törekvések jellemzik az erdőgazdaságainkat 1970 óta. A próbálkozások sokszínűek. Mindenki a saját megoldására esküszik, de természetesen még sok kérdésre nem találtunk megoldást. Az igyekezetünk változatlan erővel megmaradt. Egyrészt a divat, másrészt a gazdasági kényszer alakította a mai képet.

E cikkben egy hagyományos erdészet, a vajszlói integrációs eredményeit kívánom bemutatni kialakulásával, jelenével, „jósoló” jövőjével.

A vajszlói erdészet üzemi területe az államosítás előtti több erdőbirtokból alakult ki. Egy része gróf *Draskovich* uradalmához tartozott (Gilvánfa, Csányosrzó, Zaláta), más része (Besence, Páprád, Vajszló, Adorjás, Baranyahidvég, Sámod) közalapítványi uradalom volt. Kemse, Hirics, Kisszentmárton a pécsi Székeskáptalannak voltak birtokai. Siklós környéke gróf *Benyovszky* uradalmához tartozott, míg a villányi hegyvonulat erdei báró *Bidermann herceg Montenuovó* és más kisebb erdőbirtokosok tulajdonában voltak. A nagyobb erdőbirtokok az államosítás előtti időkben minisztériumi jóváhagyás mellett üzemterv szerinti gazdálkodásra kötelezettek. 1955-től az erdők kezelését a nyugati részén a vajszlói erdészet, keleti részén a bólyi erdészet végezte az 1965-ös összevonásig. Ekkor alakult ki a vajszlói erdészet mai képe. A korszerű erdőgazdálkodás formái mindkét részen a II. Világháború előtti időszakban is megvoltak. A 30-as években Vajszló erdőgondnoka volt *KODOLÁNYI Gyula* erdőmérnök, az író apja. A táj legjelentősebb erdő asszociációja a gyertyános—kocsányostölgyes, de jelentős a tölgykörös—szil ártéri erdők előfordulása is. Hazánkban Vajszló környéke, az Ormánság a kocsányos tölgy (szlavontölgy) előfordulásának optima.

A kitermelt és kitermelhető faanyag jelentős érték volt, hisz itt helyezkednek el az Ormánság nemzetközi fapiacon vajszlói fehéreköris néven ismert faállományai és a szlavontölgyesek. Erre települt a „tiszavirág életű” *DENDRA* cég Csányosrzóba a háborút követően 1945—1948-ig. Megszűnése után is szorított a fa feldolgozásának gondja. Így első lépcsőként megtörtént az erdők kisvasúttal történő feltárása, s ezt követően fűrészüzem kialakítása Vajszlón. A kisvasutat az erdei földút és műút csak 1969-ben tudta kiszorítani, s vertikum kezdett kialakulni. A letermelt csodálatos KST és MK állományok helyén Csányosrzón nagyüzemi csemetekert alakult 1948-ban, s 110 ha-ral az ország második legnagyobb csemetekertje volt. Ezt váltotta fel a sokkal intenzívebb vajszlói csemetekert 1980-ban (16,9 ha.).

A fafeldolgozó ágazat erőteljes fejlődését az 1957-ben beindult fagyártmányüzem jelentette. Ez eleinte két szalagfűrészszel indult, majd 1968-ban egy *GRA I 600* keretfűrész lett beépítve, s mellé *CANALI* és *BRAS TVG* szalagfűrészek.

Általános adatok

Teljes erdőtervezett terület:

7,562 ha/476 tag,
1140 erdőrészlet,
475 egyéb részlet)

Elsődleges cél:

fatermelés	6683,8 ha
véderdő	380,6 ha
természetvédelem	48,6 ha

erdőterület össz.: 7113,0 ha

csemetekert	16,9 ha
nyiladék	146,8 ha
mezőgazdaság	175,3 ha
építmény	25,7 ha

termelést nem szolgáló 449,3 ha

Előírások:

tisztítás	91,8 ha	(968 m ³)
gyerítés	144,8 ha	(4 769 m ³)
véghasználat	123,0 ha	(39 392 m ³)

ÖSSZESEN: 45 129 m³

erdősítés 1 évre:	126,2 ha
ebből — mesterséges	78,1 ha
— természetes	47,3 ha
telepítés	0,8 ha

Községhatár 45 község

Létszám — műszaki	39 fő
adm.	9 fő
fizikai	320 fő

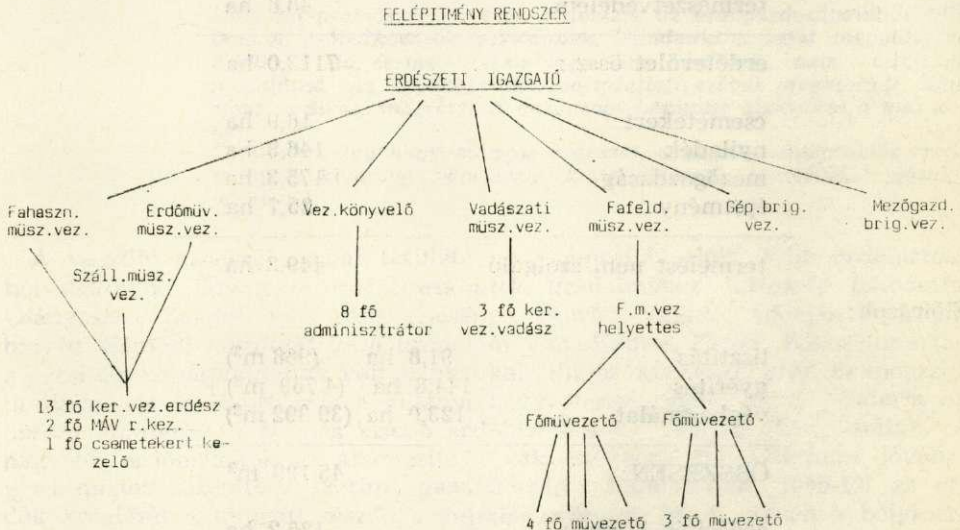
Összesen 368 fő

Így a kapacitás 17 000 m³ gömfa feldolgozására növekedett. A fűrészüzem mai formáját 1981-ben nyerte el, amikor egy *ESTERER HDE 650* keretfűrész építettünk be. Így lehetőség nyílt 250 000 m³ gömfa feldolgozására (mint maximális lehetőség). Ez a mennyiség főként a sellyei és a vajszlói erdőzet fáját jelenti, de fafajpolitikai okokból más társerdőzetek is küldenek fát, valamint felvásárolt anyag is kerül beszállításra.

A vertikum fejlődésében említést kell tenni a vadgazdálkodásról. A területen igen komoly vadgazdálkodás folyt a II. világháború előtt is, csak korlátozott területen. A sellyei uradalom Csányoszrő—Gilvánfa község Szilas erdőrészletében feküdt a híres vadaskert. Már ekkor a legjobb bikákat bérvadászlat során értékesítették (OPEL gyáros). Foglalkoztak élővad keres-

kedelemmel is. 1912 körül az orosz cár Moszkva környéki vadaskertjének szállított a fővadász (*Wladislaw Cizek*) szarvasokat, de exportáltak Nyugat-Európába is. Jelentős volt a fácántenyészet is.

A közalapítványi erdők vadászati jogának prioritása a mindenkori erdőgondnokot illette. Az akkori időkben szarvas a vadaskerten kívüli helyeken ritka volt. Vaddisznót nem engedték szaporodni. Jó minőségben volt őz, s apróvad is. A vadászati jogot az államosítás után csak korlátozott mértékben gyakorolta az erdőgazdaság. A vadászati terület mai képét 1957-ben, majd módosítással 1967-ben nyerte, s kis korrekcióval alakult 1981-ig. Jelenlegi területe 11,763 ha. Ezzel kialakult egy sajátos erdőgazdasági modell.

Ágazataink

Magtermelés: ezideig kis volument képezett, főleg arra szorított, hogy vetéseinkhez elegendő magot szolgáltatasson. Felfutóban van, elsősorban export lehetőségei miatt.

Csemetetermelés jelenleg 16,9 ha-on termelünk csemetét. Nagyüzemi csemetekertünk az elmúlt évben 50%-ban alagsövezve lett, s teljes meliorációt nyert.

Éves csemete produktum	3150 edb csemete	(5 éves átlag),
csemetekerti nyereség	114 eFt	(5 éves átlag),

Erdőfelújítási éves feladat mesterséges erdősítésben 78,1 ha, természetesen újítunk fel 43,3 ha-t.

Technológiánk: síkvidéken gépi pásztás előkészítés után kézi, gépi erdősítés 2—3 éves alávágott csemetével. Ártéren gödrös ültetést folytatunk gyökeres dugvánnyal és suhánkkal. Hegyvidéken, kézi padkás előkészítés után, kézi gödrös ültetést folytatunk ásóval, hasonlóan 2—3 éves csemetével. Az erdészetről ékásót nem használunk. Eredményeink a Dráva ártér kivételével, ahol a némesnyárral komoly egészségügyi gondjaink vannak, kielégítőek. Ápolásainkat és nevelővágásainkat géppel és kézzel végezzük. Ágazati nyereség: 1311,— eFt (5 év átlag).

ÁTTEKINTŐ KIMUTATÁS A 10 ÉVES MUNKARÓL

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Termelési érték mFt	60	65	73	88	111	104	122	137	164	198
Nyereség mFt	10,9	11,5	10,5	21,3	30,5	33,6	19,0	21,5	32,5	24,4
Fafeldolgozás em ³	14,9	15,0	15,0	16,6	17,5	13,2	20,3	21,8	21,3	21,7
Kihozatal %	49,2	47,6	55,4	55,-	53,7	50,1	43,6	46,9	48,9	49,8

Erdőtelepítés lehetőségei minimálisak, elfogytak. Évi lehetőség 0,8 ha.

Fakitermelés az erdészet egyik legnagyobb ágazata, lehetőségében 45 129 m³ (évi br.). Ebből az elmúlt 10 évben a táblázatban bemutatott mennyiségeket termeltünk. Az ágazat nyeresége: 15 965,— eFt (5 év átlaga). Mivel a korábbiakban nem tudtuk az üzemtéri lehetőségeket kitermelni, így az utóbbi három évben az iparierdő tartományban alkalmaztuk a MOR-BARK termelési rendszert (rossz minőségű cseresek és akácok). Ez nagy hatékonyságával biztosította a felhalmozódott fakészlet letermelését. Ehhez fakitermelőt az erdészet adott, s a teljes szervezést az üzem végezte. Nem okozott zökkenőt a hagyományos kerületi rendszer.

Fafeldolgozás fejlődését a táblázatból látható, a technológia pedig követhető az általános részből. Jelenleg megelégszünk 22 000 m³ évi gömbfa feldolgozásával, de ez fokozható, 25 000 m³-ig. Kitörési lehetőséget ebben az ágazatban látunk, de elsősorban nem mennyiségi vonatkozásban. Helye a vertikumban 78 milliós termelési érték mellett 4—5 milliós nyereség/év.

Vadászatilag a terület jelenleg is az ország egyik legjobb szarvasállományát tartja el, de túlszorodott a többi vaddal együtt, ami a minőség rovására ment, s komoly vadkár gondot jelent, mind a mezőgazdaság, mind az erdőgazdaság számára.

Az ágazat bővült egy 1200 db-os törzsszállományú fácañteleppel, amely önmagában nem nyereséges, de színesítette a vadászati ágazatot, kapcsolt va-

Gilvánfa 34/A
szlavontölgyes erdő-
részlet

dászatot hozott létre, s sok szakember szerint kisugárzó hatásának eredménye, hogy egyáltalán vadászunk fácánra.

Termelési értékben 7 milliós ágazat, 1,5 milliós nyereséggel.

Mezőgazdaság, eddig mint félmillió ágazat veszteséges a gazdálkodási rendszerünkben, de feltétlenül foglalkozunk kell vele, mert a vadgazdálkodás és a 25 db lóval rendelkező fogatüzem zökkenőmentes létét biztosítja.

Felvásárlásunk 4,6 milliós kereskedelmi ágazat. Minimális nyereséget várunk el tőle. Fő erénye a komplexumban, hogy egyenletessé teszi a sokszínű értékesítést.

Gép-, fogat-javítóműhelyek együttesen 25 milliós ágazatok 3,5 milliós nyereséggel. Erdőgazdasági szinten korszerű műhelyek, ahol valamennyi kapcsolódó szakma (esztergályos, kovács, bognár, asztalos, hegesztő, mezőgazdasági gépszerelő, villanyszerelő, lakatos, szíjgyártó stb.) megtalálható. Az ágazat fő erőssége a 6 db *HIAB—560* daru *DIZIL-en*, 4 db *KAMAZ*, 2 db *LKT 8—82*, 6 db *MTZ 80—82*, 1 db *ZETOR Chrystál*, 1 db *ROBUR* 2,5 to-ás gépkocsi, 6 db *UAZ* brigádszállító, 1 db *ROBUR* autóbusz, 1 db *LATVIA* kisbusz, 1 db *LADA NIVA* és 4 db targonca.

Gondjaink és elképzeléseink

Hiányzik még a rendszerből néhány személyzeti feltétel. Kell egy szállító erdész, aki a gépcsoporttal nap mint nap együtt utazik és az *objektív ellenőrző személy egy üzemrendész* képében. Szeretnénk kitelepíteni egy számítógép részegységet az üzembe, mert jelenleg az adminisztratív kiértékelés az EFAG központjában van, amelyet *TPA—L 128* végez. Fejlesztésben lehetőségeink vannak a csemetetermelés korszerűsítésében, s nyitni kell a fafeldolgozásban.

Most amikor már tekintélyes idő és munka múlt el a kialakulástól, gondolkodom, hogy

— *miben rejlik az integráció ereje, amely a munkacsúcsokon biztonságot ad az üzemnek?*

— *Következtetésem az alábbiak,*

Munkáink célorientáltak, télen végvágás, tavasz—ősz erdősítés, szeptember vadászat, nyár nevelővágás és értékesítés. Nincs az országnak olyan erdészete, amely ezeken a munkacsúcsokon elegendő munkaerővel vagy megfelelő mennyiségű tartalék géppel rendelkezzen. *Ez ebben a felépítményben megoldott.* Konkrét példák: csemete kiemelés, dugványozás 1986-ban. (Hirtelen felmelegedés). A fűrészüzem szervezett 120 fős dolgozó gárdája néhány nap alatt átsegített a holtpontra. Ha a fűrészüzem darui meghibásodnak, másutt komoly gondot okoz a pótlásuk, itt helyben csak utasítást kell módosítani s a primér ágazat segít. Sürgős, eddigi mérettől eltérő alapanyag beszállítása szükséges export miatt; már aznap eljut az utasítás a fűrészüzemből a fakitermelőig.

Cikkemben, bár megírásakor az integrált eredmények voltak fő céljaim, próbáltam választ adni, s egy modellt bemutatni *dr. Szodfridt Istvánnak* és *Molnár Lászlónak* bizonyos mértékig egyetértésem jeléül (Erdőgazdaság és Faipar 1986. 1; 1986. 5.). Molnár László cikkében azt kérdezte, miért ne lehetne a nagyüzemi fakitermelést és szállítást szakosítani? — lehet, sőt kell is, egyetlen lehetősége annak a kompromisszumnak, amely segítségével összekapcsolható a kerületrendszer és a specializáció. De ne a jól bevált ke-

rületrendszert változtassuk meg, hanem alkalmazkodjunk a megváltozott világhoz, megőrizve az évszázadok óta kialakult hagyományokat. A specializálódás hatalmas vívmány, előnyei elvitathatatlanok, ezt ki kell használni, a számára kérlelhetetlen előnyt kell biztosítani, de ez megfér a régi keretek kisebb módosításával, nem pedig a teljes felrúgásával.

Fontos tényező az egység nagysága. Mekkora legyen az erdészet, vagy a kerület? — hát akkora, hogy az illetékes vezető biztonsággal emlékezzen fejből bármely munkaterületre. Ha ez nincs, már gépiessé, papírízűvé válik munkánk, amely nélküli a mélyebb érzelmi kapcsolatot a munka tárgyával. Ebben az esetben kényszerből.

Szállítást lehetőleg csak csoportosan végezzünk, úgy, hogy a gépegységekkel együtt utazik a szállító erdész. Feladata a naprakész szállítási okmányok rendezése, szállítási lehetőségek feltárása. Mindehhez nélkülözhetetlen egy CB-s információs rendszer. (Vajszlón ki van építve.)

A mi „törpe integrációkban” nem az erdészeknek vannak fakitermelő csapatai (ugyan nincs kizárva, hogy néhány kisebb nevelő vágást önállóan old meg egy-egy kerület), hanem az erdészetnek, új nevén erdészeti igazgatóságnak. A fakitermelési helyeket elsősorban a nagy értékű és nagy hatékonyságú gépek kihasználása miatt koncentrálni kellett. Ez már kinőtte a kerület hatáskörét és automatikusan a műszaki vezetőre hárult. Ő koordinál gépegységet, s szakembert, ismeretei szerint feladatra legjobban felkészültet, figyelembe véve az ökonómiai határokat. Ettől a kerületvezető „trónfosztása” nem történt meg. A legjobb fahasználó segíthet a kerület vezető erdésznek levezetni a vágást, de az ujjalát kémélése nála elsikkadhat, a kerületvezetőnél nem. A vágás előkészítése a kerület vezető erdész feladata. A koncentrált vágások felújítása hasonlóan halmozott feladat. Legtöbbször nem elegendő egy kerületvezető súlya. A legjobbak (szakmailag, munkáskondícióban és természetesen területi közelségben) „beszállnak” a feladatokba. Ennek menedzsere az erdőművelési műszaki vezető.

Bár ebben a szervezeti felépítésben kevés erdész dolgozik országunkban, úgy érzem, nem volt haszontalan valós példákön keresztül bemutatni az integráció kialakulását, felépítését, benne rejlő előnyöket, amelyek sok esetben megoldáshoz segítettek egyre sűrűsödő gondjainkban.

*Tipikus vajszlói
szarvasbika*